

Nógrádkövesd

Településképi Arculati Kézikönyve

2017.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés

2. Nógrádkövesd bemutatása

3. Örökségünk

a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

4. Településképi szempontból meghatározó területek

Történeti településrész, új településrész

5. Ajánlások

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások, építészeti útmutató:

6. Jó példák

1. Bevezető

Az építészetet szokás megfagyott zeneként emlegetni. És valóban nagyon sok hasonlóságot találhatunk egy zenemű és az építészet között. Az építészet sokszínűségét adja a változatos utcák, terek, épületek sokasága, mint egy zenekarban a sokféle hangszer: vonósok, fúvósok, ütős hangszerek. Ugyanakkor, ha ezek egymásra tekintet nélkül zenélnék, lehet külön-külön még szép dallam is, amit játszanak, az összkép hamis. Ugyanígy a házak is lehetnek eltérőek egymástól, más rendeltetésűek, de ha nincsenek tekintettel egymásra, zavaros, élehetetlen környezetet alakítanak ki.

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatokról a zenén át egészen épített környezetünkig.

2. Nógrádkövesd bemutatása

Nógrádkövesd a Balassagyarmat és Aszód közötti vasútvonalon fekszik, közúton innen északra a nógrádi medence települései, és délre a Galga völgye falvai közelíthetők meg. Itt ágazik el északnyugat irányban az út Bánk-Rétság felé, s emiatt viszonylag nagyobb forgalmat bonyolító kereszteződés. A község határától mintegy két kilométerre vezet az országos kék túra útvonal. Az itt üzemelő kőbánya, melynek kitermelt és földolgozott andezitjét elsősorban útépítésnél használják, fontos ipari létesítmény a környéken, sok helybéli család megélhetését biztosította.

De a falu mezőgazdasága is jelentős munkaadó (még ha elsősorban a másodlagos, háztáji termelés is a meghatározó), ami nem csoda, hisz az itteni területnek több mint 80 százalékan lehet termelni.

Talán ezért nem jellemző itt az elöregedés, van miért maradniuk a fiataloknak, de van miért utazóként is erre látogatni. Holott a település története bővelkedik viszontagságos eseményekben, s korántsem volt

könnyű errefelé az élet. Mivel a földek jó minőségűek, a helyiek többnyire ebből éltek századokon át, s már igen régről.

Ugyanis a településen és környékén kőkori, valamint kelta leletek is előkerültek. Valószínű, hogy a honfoglalás után korán megtelepedtek erre a

magyarok, első oklevélben való rögzítése mégis csak 1271-ben kelt.

Kövesdnek több írásos emléke maradt fenn a török hódoltság adóösszesítéseiből, egészen addig, míg a sanyargatástól mind többen váltak meg falujuktól, amely végül elnéptelenedett. Következő adatunk már a VIII.

század elejéről származik, a kuruc időkben Balogh Ádám Romhány felé tartó seregei egy lelket sem találtak áthaladván Kövesden.

De a következő időkben újra betelepült, az 1715-ös összeíráskor 9 magyar és 4 szlovák család lakta, majd folyamatos a falu fejlődése, kivált mikortól kiépült 1896 szeptemberében az Aszód- Losonc vasútvonal helyi állomása, mely ma is a település egy szép épülete. Ekkor még csupán Kövesdnek hívták, a XX. században keresztelték el mai nevére.

Régi krónikákból tudható, hogy bár sosem bővelkedtek a helybéliek, saját erejükből emeltek iskolát, templomot, s szintén önerőből jutottak ivóvízhez is. Talán ezért is oly becses, az amúgy nem műemléki templom a település

központjában. Az egyszerű, harmonikus kis épületet Szent Mihály tiszteletére szentelte föl 1941-ben a balassagyarmati Marnó apát.

Van viszont természetvédelmi területként őrzött kastélyparkja, a Barcza család kúriája a XIX. században épült barokk stílusban, aztán a XX. században hozzátoldottak, s ennek ligetes kertje a település központjában valóban szemet gyönyörködtető érték.

De szemet gyönyörködtető a település környéke is. Érdeemes elsétálni a régi kőfejtőhöz, vagy megtekinteni a Galga-patakba szaladó Halyagosi-eret, vagy egyszerűen csak fölkapaszkodni a környező dombokra, túrázni az erdőkben, réteken. S persze lehet kirándulni innen a Cserhát belseje felé is (a közelben lévő Szandai várhoz, ahonnan elragadó kilátás nyílik az egész Ipoly-völgyére), s messzebb, Romhánynak, Bánknak, vagy Mohora irányába.

Bármerre is indulunk a nógrádi tájon, látnivaló, természeti és kultúrális érték akad bőven.

A Halyagosi-ér a falu határában

3. Örökségünk

Nógrádkövesdnek nincs egyetlen műemléki értéként nyilvántartott épülete sem. Talán éppen ezért tartják nagy becsben a község lakói a múlt században felszentelt kis Szent Mihály templomot, mely egyszerű tömegével, jó arányaival simul bele a településképbe.

Újabb időkben kapott, közösségi célokat is szolgáló bővítményével, a mellette megépített óvodával kis központi teret alkot a falun átmenő főút középső szakaszán, mintegy pótolni kívánva a ki nem alakult faluközpontot.

Ugyanis jellegzetessége a településnek, hogy nem található meg szerkezetében a hagyományosan, egy főutca, vagy főter mentén kialakult faluközpont. A központi funkciók a községen átvezető Balassagyarmat-Aszódi út mentén, az iskolaépülettől a kissé excentrikus elhelyezkedésű, és megjelenésében meglehetősen extravagáns külsővel rendelkező Községházaig és egészségház épületig széthúzva találhatóak meg.

A templom mellett kialakuló közösségi tér.

A faluközpont elemei

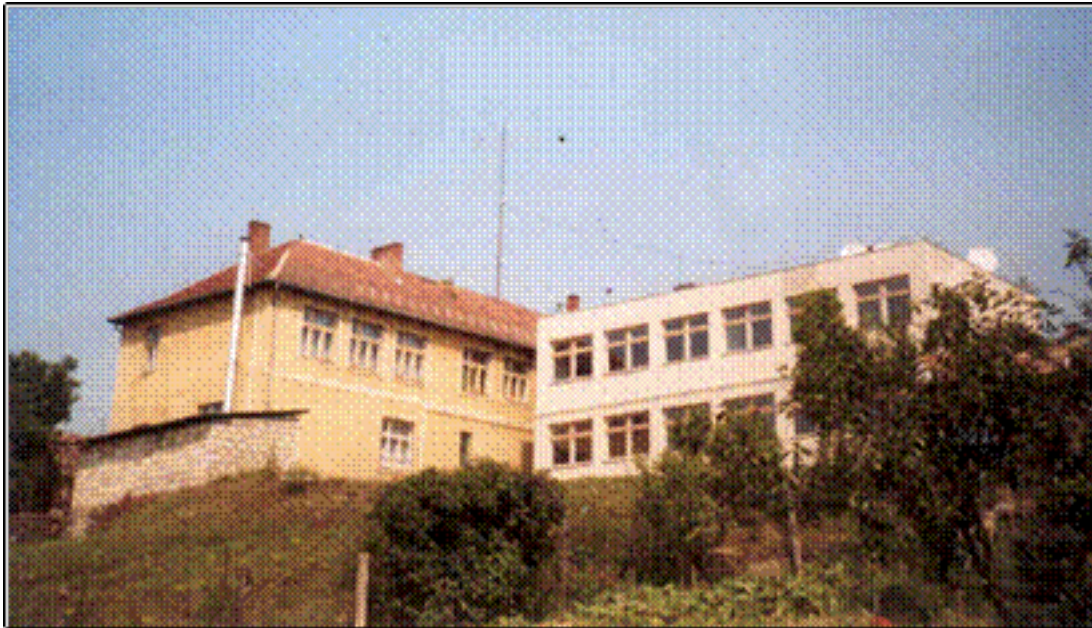
Térkép

Településképi szempontból meghatározó területek

4.

I. Településközponti terület

Nógrádkövesd településközpontját, mint azt az előbbieken leírtuk, gyakorlatilag a községen átmenő főút mentén széthúzott központi funkciókat ellátó létesítmények alkotják. Építészeti jellegzetessége, hogy mindahány központi épülete a XX. században épült, építészeti stílusuk kevert, semmiképpen sem mondható falusiasnak. Modernista, egyszerűen formált épületek, melyek jellemzően ipari környezetben szoktak megtalálhatóak lenni.

Az iskola épülete

Dombtetőn áll az iskola épülete, messziről, a falu mindkét végéről jól láthatóan. Kijelöli a központ déli határát.

Innen észak felé sétálva elérkezünk hamarosan az Óvoda és a Szent Mihály templom alkotta kis központi térhez.

Az óvoda a főút felől

Az óvoda-templom épületkettős belső udvarának déli fala

A községháza udvara kellemes találkozóhely lehet a rendezvények időszakán kívül is.

A szabadtéri színpad és a védőtető építmények alatti padok árnyas pihenőhelyet kínálnak az ügyeiket intézőknek, és az érrefelé sétáló vándoroknak egyaránt.

Az egészségház kissé kaotikus tömegű épületegyüttese, funkcionálisan jól megoldott.

Az egyetlen, központi funkciójú épület, mely a vidék jellegzetes háztípusát idézi modern eszközökkel, a posta épülete.

II. Falusias beépítés területe

Nógrádkövesd falusias beépítésű területein is jól felmérhető az archaikus paraszti életmódtól való eltávolodás, és az ipari jellegű foglalkoztatás következtében a lakókörnyezet alakításában is megformálódó urbánusabb, inkább kertvárosi mintákat követő építkezési gyakorlat.

Az utcában katonás sorban, jó ritmusban állnak a lakóházak, melyek tömegképzése nem hivalkodó. A községet elkerülte az újabb kori "mediterrán" divat hulláma.

Akár utcára merőleges, akár párhuzamos gerincű tetőkkel, de mindenképpen egységesen, harmonikus utcaképet alkotnak az épületek.

A régebbi, sátoztetős beépítésű utcákban is vigyáztak az egységes utcaképi megjelenésre, harmonikus épített környezetet teremtve.

A szépen gondozott temető egy igazán esztétikus, visszafogottan elegáns, meggyerő ravatalozó épületet rejt, mely díszre a lassan ősparkká dúsuló növényzetű sírkertnek.

III. Ipari jellegű terület

A község jelentős üzeme a kőbánya, és hozzá kapcsolódó feldolgozó üzemek. Mára az egykori épületek egy része elhagyottan, üresen tátong, ahogy a bányafejtés is arrébb vonult, a fejtésekkel. Az elhagyott, vagy alul hasznosított épületek közösségi célú, vagy idegenforgalmi hasznosítását lenne jó megoldani. Ezen nyilván segítene egy nagyobb léptékű gazdasági fellendülés, mely itt nógrádban még nem igazán tapasztalható.

A barnamezős beruházások esetében sajnos sokszor előfordul, hogy a kereslet nem ott jelentkezik, ahol az épület adott.

A kóosztályozó maradványai a vasútnál.

Próbálkozás vendéglátásra egy szépen felújított bányaeépületben.

AJÁNLÁSOK

5

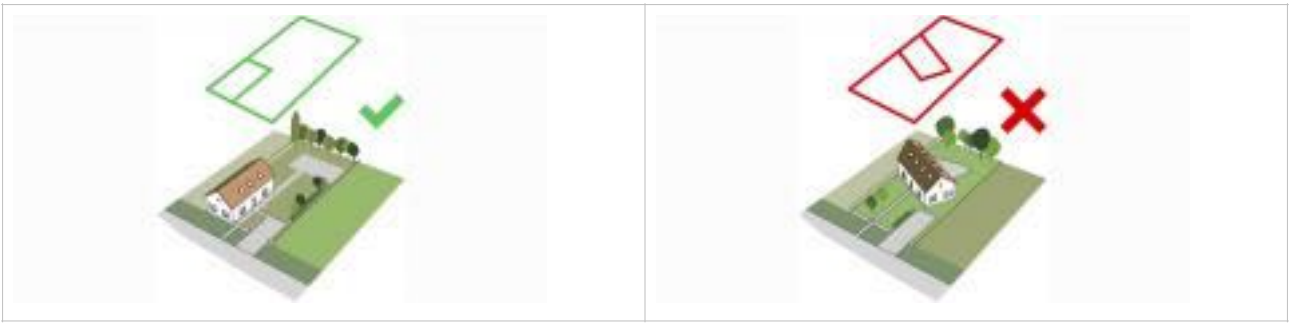
A történeti településrészen a foghíj beépítéseknel követendő a hagyományos fésűs telepítési forma, mely jobban illeszkedik az utcaképbe.

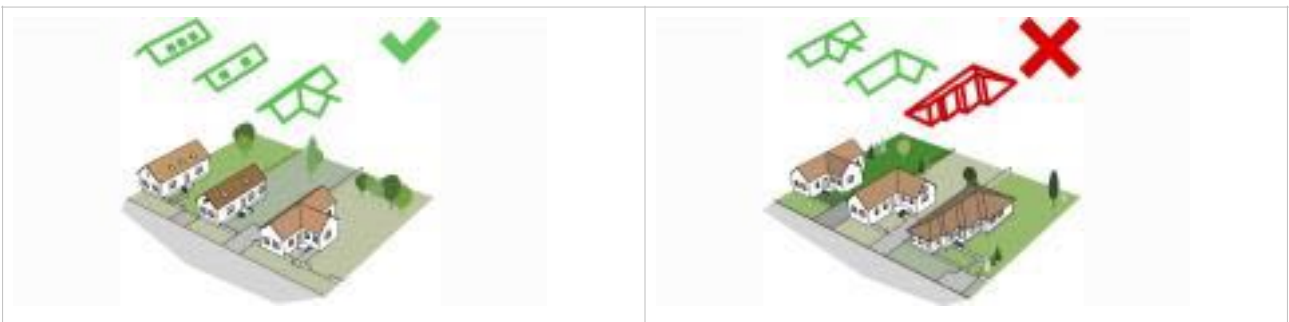
A beépítésben törekedni kell az egységes tetőforma és hajlásszög alkalmazására, nem jól illeszkedik az alacsony hajlású tető az utcaképbe.

A hagyományos utcasorból kilóg a mégoly jó épület is, ha cserépfedés helyett valamilyen lemezes fedést alkalmazunk, vagy a héjazat színével kirí az épület a sorból.

A kialakult fésűs beépítés foghíján nem szabad a kialakult rendtől eltérő épülettelepítést alkalmazni, mert megbontja az utcaképet.

Kialakult utcasorba új épület építésekor törekedni kell a minél egyszerűbb épülettömeg és tetőformálásra. A sok törésvonal és vápa sok meghibásodási pont, ráadásul nem is szép.

Tartózkodni kell foghíjbeépítés esetén a hagyományos utcasorban az alacsonyhajlású tetővel fedett, tagolt tömegű, ún. "mediterrán típusú" épülettömegtől. Az új osztású, esetleg üdülőterületen helyénvaló lehet, de itt az északi régióban településképileg rossz választás.

A hagyományosan földszintes, magastetős falusias utcaképbe nem illeszkedik bele egy lapostetős, esetleg tagolt, részben emelt, vagy több szintes épület. Az ilyen beépítést kerülni kell.

Lejtős terep esetén tartózkodni kell a túlzott mértékű tereprendezéstől, Sem a teljes szintmagasságot elérő, vagy közelítő mértékű bevágás, sem az ilyen mértékű feltöltés és vízszintesre rendezés nem jó megoldás. Épület állákonysági, illetve terepsuvadási problémákat okozhat. Legjobb megoldás a terepre ültetett, esetleg meglépcsőzött épület, illetve ha a kívánt tereprendezést felezve, részben bevágással, részben feltöltéssel teljesítjük.

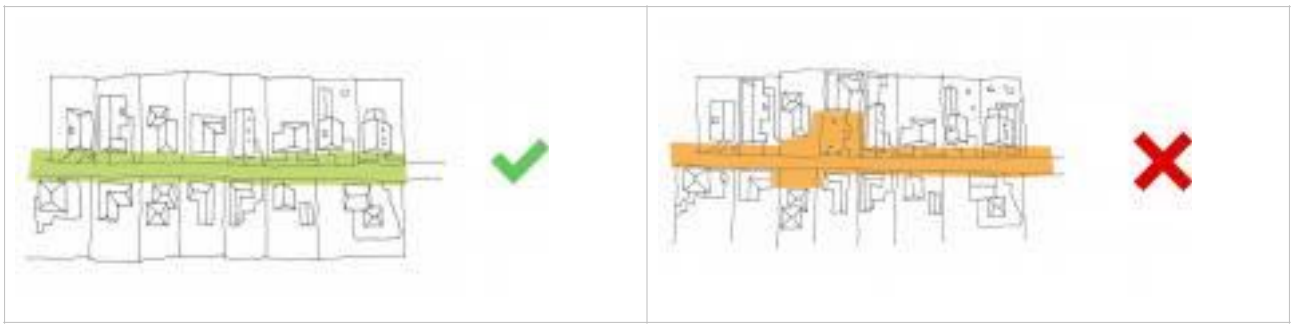
Falusias utcaképben sem a túl enyhe, sem a túl meredek hajlású tető nem tud harmonikusan illeszkedni.

A túlzó mértékű tereprendezés azon kívül, hogy veszélyes, az épületet is elidegeníti az utcától.

A földszintes falusias beépítés mellett az alacsony. Átlátható kerítés az alkalmas. A magas, zárt növényzetű, vagy tömör kerítés kizárja az utca természetes közegéből az épületet.

A kialakult kis előkert, vagy előkert nélküli utcában nem jó megoldás a nagy előkerttel telepített épület. Szétbontja az utcaképet.

Az egységes épületsorhoz illeszkedés mindig jó eredményt hoz. Kerülni kell a hivalkodó tömegformálást és épületszínezést.

Bármennyire is van hely a telken, a hagyományos faluképtől idegen a mediterrán tetős beépítés.

Tartózkodni kell a moderneskedő homlokzatformálástól és anyaghasználatától.

JÓ PÉLDÁK

6

A történeti falurészen még megtalálható régi épületek kis figyelemmel nagyon korszerűen felújíthatók, bővíthetők úgy hogy a hagyományőrzés is érvényesül. Jó példák az érzékeny felújításra:

Fontos odafigyelni a részletekre. Egy jól megválasztott korlát, szép keretezésű ablak, vagy díszesen rakott téglafejezetes oszlop a régi és az új építésű épületeknek is díszére válhat.

A z

újonnan épülő épületeknél is megoldható a hagyományos faluképbe illeszkedés anélkül, hogy a korszerűség, vagy kényelem rovására kellene engedményeket tenni.

Impresszum